

Raul Kruiger

MINDEORD

I.

PAUL KRÜGER

23. april 1897 – 31. december 1965

Tale i Videnskabernes Selskabs møde den 25. november 1966

Af **Paul V. Rubow**

Professor Paul Krüger var den ældste af Matematikeren, Rektor, Professor Chr. Krügers to Sønner af andet Ægteskab, med Ada Hvid. Faderen var bekendt som en af sin Tids ansete Pædagoger, Moderen var Skuespillerinde og døde ung, mens Faderen († 1936) opnaaede en meget høj Levealder. – Fra Faderen overtog han sin Forkærlighed for Undervisningsvæsenet; han var et ualmindeligt pædagogisk Talent og ansaas allerede i Studenter-tiden for en ypperlig Lærer. Krüger var ikke lidet præget af sit Fødested. Faderen havde købt det gamle helsingørske Banegaards-terræn, som han ved Sønnernes Hjælp forvandlede til en vidunderlig Naturpark. Paul Krügers Kærlighed til Planteverdenen var mere end en Hobby. Det første Aar han boede som Student i en afsides liggende københavnsk Gade, vandt han Præmie i en Altankonkurrence. Hans senere, meget omflakkende Liv var ikke gunstigt for hans Gartner-Geni, men af de underligste Steder i Verden havde han dog Held til at fremtrylle Fe-Haver. Fra Moderen stammede maaske hans Interesse for Theatret. Helsingør havde den Gang et rigtigt Theater. I Studenter-Dagene i København søgte han gerne Theatrene, men hans Pengepung var ofte slunken. I Paris var han en ivrig Theatergænger. Det eneste Udtryk i Skrift for denne vigtige Interesse er en lille Studie over Jacques Copeau's Forsøgsteater fra 1925. Han havde iøvrigt nogen Mistillid til Forsøgs-Scener. – Vi kan her passende tilføje at Paul Krüger var en meget sikker Oplæser.

Krüger havde først bestemt sig for den matematisk-naturvidenskabelige Retning og udgik saaledes fra Faderens Skole i 1915. Men i Gymnasiet havde han skiftet Interesse, paavirket af Hjemmets Bogskab. Især læste han med Udbytte Georg Brandes'

Skrifter, lidet anende, at han med Tiden skulde blive Brandes' nidkære Udgiver.

Han valgte til Universitetsfag almindelig og sammenlignende Litteraturhistorie under Professor Valdemar Vedels Ledelse. I sin første Studietid var han dog meget optaget af at forøge sine sproglige Kundskaber, lod sig kun sjældent distrahere af politiske Interesser. Han bestod Konferencen med Ære i Sommeren 1922.

Paul Krügers følgende, aarelange Studie-Ophold i Paris 1923–24 blev et Vendepunkt i hans Tilværelse. Paa Bibliothekerne, i Theatrene, hos Antikvarboghandlerne var han utrættelig i at tilægge sig og forstå fransk Aandsliv. Det gav ham en Inspiration for Fremtiden, ogsaa til hans Værk om den franske Kritiks Historie. Jeg var dengang Lektor ved Sorbonne og hørte ofte med Taknemmelighed paa hans Gennemgang eller Drøftelse af franske Theaterstykker og Bøger.

Efter sin Hjemkomst ægtede han Agnete Mossin, Datter af Rektor Axel A. Mossin (Svendsborg). Siden tjente han sit Brød som Lærer ved københavnske Gymnasier, som Rejselektor i Sverige og Adjunkt ved Haslev Gymnasium. Her følte han sig vel noget isoleret, men var lykkelig ved sit Arbejde.

Dette Arbejde blev afbrudt, da han i 1929 blev sendt som dansk Lektor til Universitetet i Paris, hvor han i næsten fem Aar kunde fortsætte sine Studier over fransk Litteratur. Kendskab til Litteraturen var en Forudsætning for Kundskab om den æsthetiske Kritik der bedømmer den. Krüger var en rolig og besindig, men haardnakket Arbejdsbi. Han pressede Pomeransen til dens sidste Draabe. Han gav sig god Tid, og tog med Sindsro den Modgang, at nogle Amerikanere kom ham i Forkøbet med Renaissancens Kritik, paa hvilken han havde lagt særdeles Flid.

Arbejdet blev fuldendt Aaret efter hans Hjemkomst, og forsvaret som Afhandling for Doktorgraden ved Universitetet i København 1936, under Titlen: »Fransk litterær Kritik indtil 1830. Ideer og Metoder«. Et Supplement hertil er et Foredrag han holdt paa den filologiske Kongres i Helsingør 1935, om Pierre Ronsards Overlevering og Bedømmelse i det 17. og 18. Aarhundrede; den befandtes mere anselig end ventet. – Selve Hovedværket handler om mere end Ideer og Metoder. Det giver Karakteristikker, i Draabeform kunde man sige. En især myndig og overlegen Skildring er givet af den franske Smags-Histories

mest berømte og omtalte Navn, Nicolas Boileau. De vigtigste Dekuverter og Nyheder findes i Afsnittet om Reaktionstidens Kritik og Sainte-Beuves første Periode.

I 1935 blev han Adjunkt, 1942 Lektor ved Metropolitanskolen i København. Arbejdet glædede ham meget, og det gav ham et lille Stik i Hjertet, da han blev forflyttet til Universitetet i Aarhus: »Jeg kommer til at savne mine smaa Mellemskole-Drenge«, udrød han.

Krüger havde siden Forsvaret for Disputats-Afhandlingen holdt Forelæsninger som Privatdocent ved Københavns Universitet og var Censor-Suppleant i Dansk sammesteds siden 1936. Hans Forelæsninger og Øvelses-Virksomhed i Aarhus (fra 1943 som Docent, fra 1947 som Professor) optog væsentlig Resten af hans Liv. Men der blev dog Tid til litterære Arbejder. Et han længe havde syslet med, »Sainte-Beuves litterære Kritik« saa Lyset i Aarhus-Universitetets Aarskift 1945. Saa meget Sainte-Beuve med al sin Flid havde udrettet, er der dog skrevet meget mere om ham end af ham. Paul Krügers Arbejde stod endnu tilbage: at samle de spredte Træk til et Billede; navnlig blev den store Kritikers aforistiske Udtalelser om sine Metoder og Sentenser bragt i indbyrdes Forbindelse og grundigt granskede. Atter i dette Værk blev Krügers ypperlige Klarhed og midtpunktsøgende Kraft godtgjort.

De samme Træk kom frem i hans sidste afsluttede Værk, et udmærket Oversigt-Arbejde om Honoré de Balzac, kun trykt i svensk Oversættelse 1959. Blyanten er ført helt rundt, og Kernen i Roman-Forfatterens Liv og Virke truffet. Udmærkede var ogsaa hans Fremstillinger af fransk og sydromansk Litteratur i Bonniers Litteratur-Historie (1961–62).

Men Paul Krügers Arbejde var i næsten hele hans Universitets-Liv samlet om Udgivelsen af Georg Brandes' udenlandske Brevveksling, for Det danske Sprog- og Litteraturselskab, hvoraf tre Bind er udkomne. Krüger tog paa Forhaand Maal af den store Opgave. Det var ikke blot Massen af Materiale, der var skræmmende. De fleste Breve *til* G. Brandes beroede i Brandes-Arkivet i København, ofte uden Konvolut, Modtagelses-Datum, undertiden uden Affattelses-Sted og Tid. Men Georg Brandes' egenhændige Breve, de mange Tusinde Vidner om hans Liv og hans Tænkning, var næsten alle spredte over Verden og sikkert ofte

sporløst forsvundne. Kun ganske faa var allerede trykte, navnlig Korrespondancen med Fr. Nietzsche; et Besøg i Nietzsche-Arkivet, hvor Originalerne fandtes, viser at Filosoffens Søster havde rettet i Kritikerens Ordlyd. – Paul Krügers senere Aar blev da atter Rejse-Aar. Resultaterne blev store, og heldigere end forventet, men der fordredes ogsaa et uhyre Arbejde for at indsætte mangfoldige Ytringer i deres politiske, litterære, personalhistoriske Sammenhæng. – Dette Udgiverværk er vel Hoved-Indsatsen i Paul Krügers Livsværk.

Hans største Egenskab i Livet som i Arbejdet var en dyb Trofasthed, dens smukke Avers var Beskedenhed; han mente vel at den falske Beskedenhed var sjælden nok, og at den ægte maaske ikke fandtes, men han var selv et smukt Exempel paa det Modsatte. Det vil vi huske ham for, og for hans Stolthed. Han var en sjælden Personlighed.